

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2546 กรมสามัญศึกษา (2546 : 23) กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายปีงบประมาณ จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 10 ประการ ที่ผ่านมาในปีงบประมาณ 2545 โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับ A 4 (Accredited System) ร้อยละ 17.73 อยู่ในระดับ A 3 (Achievement) ร้อยละ 51.67 อยู่ในระดับ A 2 (Attempt) ร้อยละ 26.50 และอยู่ในระดับ A 1 (Awareness) ร้อยละ 4.09 ในปีงบประมาณ 2546 กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดนโยบายที่สานต่อยุทธศาสตร์ 10 ประการ เพื่อมุ่งเน้นให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขยายผลและพัฒนาแนวทางที่ยั่งยืน (A 4 : Accredited System) และให้เด็กและเยาวชน เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข สามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และสังคมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้หลายประการ แต่ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยตรง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้คือ เร่งพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการนำเสนอแนวคิด หลักการ รูปแบบ เทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยในชั้นเรียน

เกี่ยวกับมาตรการที่จะให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์นี้ กรมสามัญศึกษาได้กำหนดไว้หลายข้อ แต่ข้อที่กำหนดไว้เป็นมาตรการต่อเนื่อง คือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งในปีงบประมาณ 2545 (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 25) ยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการที่ 9 สนับสนุนให้โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเร่งแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตและเพศศึกษา ในโรงเรียนโดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน ปีงบประมาณ 2546 (กรมสามัญศึกษา. 2546 : 27) ยุทธศาสตร์ที่ 2 มาตรการที่ 11 สร้างความเข้มแข็งให้

โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเร่งแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตและเพศศึกษาในโรงเรียน โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน

มาตรการที่กรมสามัญศึกษาได้กำหนดขึ้นนั้นเนื่องจากในสภาพปัจจุบันนี้ประเทศของเราได้ประสบภาวะปัญหาต่างๆมากมาย อาทิ ความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาครอบครัวล่มสลาย การละเมิดสิทธิเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ การล่อลวง การระบาคอย่างรุนแรงของยาเสพติด จนทำให้รัฐบาลต้องประกาศสงครามเพื่อเอาชนะยาเสพติด สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น จากข้อมูลในการประชุมเชิงปฏิบัติการรับมือพันธกิจพลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดจากยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจังหวัดร้อยเอ็ด (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดร้อยเอ็ด. 2546 : 12) เมื่อวิเคราะห์ระดับสถานการณ์ผู้เสพเป็นรายอำเภอ / กิ่งอำเภอ ข้อมูลในปี 2544 อำเภอที่มีระดับสถานการณ์ผู้เส่มาก จำนวน 5 อันดับ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำเภอหนองพอก อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอเมืองสรวง อำเภोजตุรพักตรพิมาน และอำเภอโพนทอง เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในปี 2545 พบว่า อำเภอที่มีระดับสถานการณ์ผู้เส่มาก จำนวน 5 อันดับ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอเสลภูมิ อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอโพนทอง ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ความรุนแรงได้เปลี่ยนพื้นที่อำเภอหนองพอกไปปรากฏที่อำเภอสุวรรณภูมิ ตามตารางแสดงจำนวนหมู่บ้านที่มีระดับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ที่อยู่ในระดับรุนแรง ปานกลาง เบาบาง และไม่มี เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บตามแบบสำรวจข้อมูล สร.1 และ สร.2 ปี 2545 จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้านที่มีระดับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด จังหวัดร้อยเอ็ด

ที่	อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวนหมู่บ้านแยกตามระดับสถานการณ์ยาเสพติด							
		รุนแรง		ปานกลาง		เบาบาง		ไม่มี	
		2544	2545	2544	2545	2544	2545	2544	2545
1	อำเภอเมืองร้อยเอ็ด	13	4	27	16	91	30	61	143
2	อำเภอเสลภูมิ	1	15	18	20	101	48	115	152
3	อำเภอสุวรรณภูมิ	3	24	35	34	68	54	87	82
4	อำเภोजตุรพักตรพิมาน	11	7	25	30	62	30	43	76
5	อำเภอโพนทอง	10	12	27	19	67	43	84	115

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวนหมู่บ้านแยกตามระดับสถานการณืฯเสพติด							
		รุนแรง		ปานกลาง		เบาบาง		ไม่มี	
		2544	2545	2544	2545	2544	2545	2544	2545
6	อำเภอพนมไพร	-	7	2	22	40	24	118	107
7	อำเภอรวัชบุรี	6	8	10	15	75	20	56	104
8	อำเภอเกษตรวิสัย	5	16	35	18	75	40	53	100
9	อำเภอปทุมรัตต์	-	3	8	6	31	14	56	70
10	อำเภออาสาสามารถ	4	5	21	13	71	27	42	93
11	อำเภอโพนทราย	3	1	5	2	16	7	33	47
12	อำเภอหนองพอก	15	3	30	13	59	24	14	78
13	อำเภอศรีสมเด็จ	-	3	14	5	38	17	30	57
14	อำเภอโพธิ์ชัย	4	15	15	16	36	22	57	59
15	อำเภอเมืองสรวง	1	7	11	1	18	13	19	28
16	อำเภอเมษวดี	-	1	4	3	20	2	19	37
17	อำเภอจังหาร	-	1	3	3	17	13	90	93
18	กิ่งอำเภอเชียงขวัญ	1	7	12	9	36	13	17	37
19	กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง	3	-	1	3	13	12	33	35
20	กิ่งอำเภอหนองฮี	-	1	7	1	7	5	40	47
รวม		80	140	310	249	941	458	1,069	1,560

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดร้อยเอ็ด. 2546 : 12 – 13.

ข้อมูลปี 2545 จัดเก็บข้อมูลจากทุกหมู่บ้านในทุกอำเภอ / กิ่งอำเภอ และ ศ.ปส.จ.รอ.
นำมาประมวลผลระหว่างเดือน ก.ค. – ส.ค. 2545

นอกจากนั้น โขบายจัดระเบียบสังคม จัดระเบียบสถานศึกษา เพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหาในระดับสถานศึกษา ซึ่งกระทำควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มี
คุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิต
ที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : บทนำ)

กล่าวว่า คุณภาพชีวิตได้กลายเป็นหัวใจของทิศทาง ที่เปลี่ยนแปลง ในการพัฒนา ด้วยมิติแห่ง คุณภาพชีวิตนี้เท่านั้นที่จะช่วยยกระดับประคองให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน โดยแสดงออกด้วยผลสำเร็จจากการพัฒนาคุณภาพของ “คน” ให้เป็นผู้สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย ใจ จิตและปัญญา พร้อมทั้งความสามารถในการสร้างสรรค์ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมอันก่อปรด้วยความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2540 : 11) ที่กล่าวว่า การศึกษา ในฐานะกลไกพื้นฐานของการ พัฒนาคน จึงเป็นสิ่งที่สังคมหวังพึ่งพาให้เป็นเครื่องมือเตรียมคนและสังคม ให้พร้อมรับความ เปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต (2546 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนา นักเรียนโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ ประการหนึ่งของการพัฒนา จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคน และจะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานที่มีระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแล ช่วยเหลือ จากครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง ความสำเร็จของงานที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ย่อมเกิดผลดี ขึ้นกับทุกคน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคม

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความ มุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ ความสำคัญแก่ผู้เรียน ทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม ศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวน การเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ ดำเนินการ คือเรื่อง ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23) ข้อ (5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการ

ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ

ในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะได้คุณภาพ และมาตรฐานวิชาชีพ ตามการประกันคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัย คือ ครู ที่ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียน คือ การมีความรัก เอื้ออาทร เอาใจใส่ ดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำ และร่วมกันแก้ไขปัญหาของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่า ครู ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ คือนอกจากจะทำหน้าที่ครูผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน แล้วยังต้องทำหน้าที่อื่นๆ ที่เป็นการสนับสนุนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ ทั้ง ดี เก่ง มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน ด้านผลผลิต คือนักเรียน ในการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 4 ที่มุ่งมั่นให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 5 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และมีบุคลิกภาพที่ดี มาตรฐานที่ 7 มีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด ให้โทษ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าวได้ โดยผ่านกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 1 ที่โรงเรียนมีการบริหารและจัดการอย่างเป็นระบบ มาตรฐานที่ 4 มีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาตรฐานที่ 7 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการจัดและ พัฒนาการศึกษาดังนั้น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อ การประกันคุณภาพได้ซึ่งครอบคลุมทั้งปัจจัยด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ และถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำ รายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ ภายนอก แต่ในความเป็นจริงแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ (2546 :18) ยอมรับว่า การจัดการศึกษา ของโรงเรียนระดับต่างๆ ยังมีความหลากหลายทั้งมาตรฐานและคุณภาพ โรงเรียนที่มีคุณภาพ สูงมักจะอยู่เฉพาะกรุงเทพมหานคร และในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัด ส่วนโรงเรียน

ที่อยู่ในชนบทห่างไกล มักจะมีความขาดแคลนทุกๆด้าน ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่าง มีคุณภาพและมาตรฐานได้ ซึ่ง สมชาย เทพแสง (2542 : 21) ตั้งข้อสังเกตว่า โรงเรียนเป็นสถาน ศึกษาที่ผู้ปกครองตั้งความหวังไว้อย่างสูง เพื่อเป็นที่ประสิทธิ ประสาทความรู้ อบรมบ่มนิสัย ลูกหลานให้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงประเทศชาติ แต่ในปัจจุบันนี้ผู้ปกครองต่างไม่แน่ใจในคุณภาพของ โรงเรียนแต่ละ โรงเรียนว่า มีความเป็น มาตรฐานเท่าเทียมกันเพียงใด

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stake Holders) กับการจัดศึกษาได้มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นว่า บุคลากรของตนเอง จะเป็นผู้มีความสุข เป็นคนเก่ง และเป็นคนดี จึงสนใจศึกษาการประกัน คุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

Rajabhat Mahasarakham University

1. เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่มีขนาดต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ระดับการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง
2. ระดับการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ด้านต่าง ๆ รวม 3 ด้าน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2546 : 12-17)

1. ด้านปัจจัย (Input)

มาตรฐานที่ 1.1 มีความสามารถในการบริหารและการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 1.2 ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 1.3 ครูที่ปรึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 1.4 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือบุตรหลานของตนและการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

มาตรฐานที่ 1.5 มีสภาพแวดล้อม อุปกรณ์เสริมการเรียนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน

2. ด้านกระบวนการ (Process)

มาตรฐานที่ 2.1 มีการบริหารและการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 2.2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและทักษะในการเป็นครูที่ปรึกษาเพื่อที่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 2.3 ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 2.4 มีกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านผลผลิต (Output)

มาตรฐานที่ 3.1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 3.2 สามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และการทำงาน

มาตรฐานที่ 3.3 มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง

มาตรฐานที่ 3.4 สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อม ที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและมีจิตสำนึกในการดูแลผู้อื่น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กรมสุขภาพจิต. 2546 : 12-17)

1. ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ช่วงชั้นที่ 3 – 4 (โรงเรียนที่สังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม) รวมทั้งสิ้น 26 โรงเรียน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 26 คณะ

ตารางที่ 2 รายชื่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่
1.หัวโตนวิทยา	1.ช้างเผือกวิทยาคม	1.สุวรรณภูมิพิทยไพศาล
2.ทุ่งหลวงพลับพลาชัย	2.เมืองสรวงวิทยา	2.สุวรรณภูมิ
3.หินกองวิทยา	3.อาจสามารถวิทยา	3.จันทร์บุษยามานุสรณ์
4.หนองผึ้งวิทยาการ	4.หนองหมื่นถ่านวิทยา	4.ปทุมรัตต์พิทยาคม
5.ทุ่งกุลาประชานุสรณ์	5.หนองฮีเจริญวิทย์	5.พนมไพรวิทยาการ
6.กุลาสิงห์ประชาสรรค์	6.ทรายทองวิทยา	
7.เหล่าหลวงประชานุสรณ์		
8.สูงยางประชาสรรค์		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่
9. โพนสูงประชาสรรค์		
10. จีเหล็กวิทยาคม		
11. โพนเมืองประชารัฐ		
12. ดูกอิ่งประชาสรรค์	-	-
13. น้ำใสวิทย	-	-
14. โพธิ์ทองวิทยาคม	-	-
15. สามขาวิทยา	-	-

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. 2547 : 2

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านปัจจัย (Input)

มาตรฐานที่ 1.1 มีความสามารถในการบริหารและการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 1.2 ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 1.3 ครูที่ปรึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 1.4 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือบุตรหลานของตนและการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

มาตรฐานที่ 1.5 มีสภาพแวดล้อม อุปกรณ์เสริมการเรียนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน

2. ด้านกระบวนการ (Process)

มาตรฐานที่ 2.1 มีการบริหารและการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 2.2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและทักษะในการเป็นครูที่ปรึกษาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 2.3 ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 2.4 มีกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านผลผลิต (Output)

มาตรฐานที่ 3.1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 3.2 สามารถเรียนได้ตามศักยภาพและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน

มาตรฐานที่ 3.3 มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง

มาตรฐานที่ 3.4 สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อม ที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและมีจิตสำนึกในการดูแลผู้อื่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 โดยการจำแนกประเภทของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา มี 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 1-499 คน โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500-1,499 คน และขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป (พิทยา โยวะมุข. 2546 : 6) ทั้งนี้เนื่องจากในปีการศึกษา 2545 สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้เป้าหมาย และมาตรการ ของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 25) และถึงแม้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

จะบูรรวมสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษาเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ในนโยบายเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็ยังคงเป็นนโยบายต่อเนื่องของกระทรวงศึกษาธิการ ที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประกันคุณภาพ หมายถึงกระบวนการทางการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ

2. การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การจัดการกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีวิธีการ เครื่องมือที่มีขั้นตอนการดำเนินการ พร้อมทั้งเอกสารหลักฐาน การทำงานของครูที่ปรึกษาในการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครู พร้อมทั้งผู้ปกครองและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1. มาตรฐานด้านปัจจัย (Input) หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคน อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีเพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งมีมาตรฐานดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 มีความสามารถในการบริหารและการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 2 ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 3 ครูที่ปรึกษามีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือบุคลากรของตนและการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด

มาตรฐานที่ 5 มีสภาพแวดล้อม อุปกรณ์เสริมการเรียนการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน

2.2. มาตรฐานด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบวิธีการ เทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมาตรฐานดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 มีการบริหารและการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและทักษะในการเป็นครูที่ปรึกษาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 3 ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 4 มีกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3. มาตรฐานด้านผู้เรียน (Output) หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งมีมาตรฐานดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 2 สามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน

มาตรฐานที่ 3 มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง

มาตรฐานที่ 4 สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนและมีจิตสำนึกในการดูแลผู้อื่น

3. คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบคุณภาพว่า สอดคล้องกับข้อกำหนด มาตรฐาน นโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจโรงเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 – 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

4. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

6. ครู – อาจารย์ หมายถึง ผู้ทำการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
7. ครู – อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง ผู้ทำการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
8. ครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา ครูอนามัย ที่โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นั้น ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 – 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
9. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดาหรือมารดา หรือบุคคลซึ่งรับนักเรียนไว้ในความปกครองดูแลหรืออุปการะเลี้ยงดู หรือบุคคลที่นักเรียนนั้นอาศัยและเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
10. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การจำแนกประเภทของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา มี 3 ขนาดคือ
- 10.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 1 – 499 คน
- 10.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500 – 1,499 คน
- 10.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป
11. นโยบาย หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนวิธีดำเนินงานเพื่อให้กระบวนการด้านการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อเสนอแนะ สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง